

בבא בתרא נ"א

רב א' אין מחזיקים בנכסי אשת איש ודייני גולה הגמרא ממשיכה לדון, בחזקת קרקעות
א' מחזיקים הלכה כדייני גולה כרב יוסף נכסי מלוג של אשת איש. רב אמר אין
מחזיקים בנכסי אשת איש, ודייני גולה, שמואל וקרנא, אמרו מחזיקים בנכסי
אשת איש. ואמר רב הלכה כדייני גולה, ואמרו לו רב כהנא ורב אסי האם מר
חזר משמועתו?! אמר להם אני אמרתי שמחזיקים בנכסי אשת איש היכן שהדבר
מסתבר. כמו שרב יוסף פירש לעיל⁴⁰² את דברי רב שהיכן שאדם אחר החזיק
מקצת חזקה בחיי הבעל, ושלוש שנים לאחר מיתת הבעל מחזיקים בנכסי האשה.
שהרי רב עצמו אמר אשת איש צריכה למחות ומשמע שמחזיקים בנכסיה⁴⁰³.

למדנו במשנה שאשה שהחזיקה בנכסי בעלה, אינה חזקה. שואלת הגמרא,
פשוט שאין לה חזקה שאוכלת פירות משום מזונותיה ולכן הבעל לא מיחה? עונה
הגמרא, המשנה מחדשת שאפילו כשהבעל יחד לה שדה למזונותיה אינה חזקה
באכילת פירות משדה זו, מפני שהבעל לא מקפיד אם תאכל יותר.

אבל יש לה ראייה בשטר מתנה ומדייקת הגמרא, משמע מהמשנה שדווקא אינה
נאמנת כשטוענת לבעלות על הקרקע מחמת
שהחזיקה בלא שיש לה שטר, אבל אם יש לה ראייה כשטר מכירה מהבעל, מקחה
קיים. ושואלת הגמרא האם מכאן יש הכרע במחלוקת ונאמר שבעל שמכר לאשתו
בשטר, אין הוא יכול לטעון⁴⁰⁴, שלא התכוונתי למכור לה אלא לקחתי ממנה את
הכסף שרציתי לגלות את המעות שהטמינה ממני⁴⁰⁵? עונה הגמרא, שאין הכרח
לדייק כך, וניתן לומר שבעל שמכר לאשתו המכירה בטלה. ומהמשנה נדייק
שחזקה אין לה, אבל אם טוענת בעלות שיש שטר מתנה כראיה, השדה קנויה לה,
שבודאי גמר בלבו לתת לה.

המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אומרים בערב בבית המדרש שבתחום כשאמרנו
דברים מעולים. שאלו, מהם הדברים הטובים שאמרתם? אמר לו רב נחמן, המוכר
שדה לאשתו קנתה, ולא אומרים שהבעל בא לגלות את המעות. אמר לו רב הונא,
הדבר הוא פשוט⁴⁰⁶, שאף אם אומרים שבעל מוכר לאשתו קרקע לא קנתה, כיון

402 הגמרא היא שאמרת זאת אבל רב לא הזכיר רב יוסף שהרי רב קדם לו הרבה דורות. רשב"ם.

403 אבל דייני גולה חולקים על רב ואומרים שמחזיקים בנכסי אשת איש בכל ענין.

404 הא ראייה יש בשטר מתנה ה"ה שהיו יכולים לומר בשטר הודאה דלא שייך בו גלווי זווי. תוס'.

405 והוא מחלוקת לקמן.

406 היו במקום שכותבין שטר ואמר שבמקום הזה לא מועילה שמועתו דבר שמעתייה אע"ג שבמקום שאין
כותבים היא מועילה. אבל אף במקום שכותבין שייך לומר שיש נפקא מינה כשאמר אם ארצה אקנה בשטר ואם
ארצה אקנה בכסף, שקנה בכסף אע"פ שלא כתב לו את השטר. או כגון שכתב את השטר תחלה ואח"כ נתנה דמים
שאם נאמר לגלווי זווי הוא דבעי לא קנתה. תוס'.

שלא התכוון למכירה אלא למצוא אם יש לה מעות מוחבאות, הרי כאן יש שטר ושתקנה בשטר שהוא כשטר מתנה, שלדברי הכל קנתה, שודאי גמר והקנה לה את השדה⁴⁰⁷. שכן שנינו, נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה. והגמרא חשבה, שכוונת המשנה, ששטר מכירה קונה בלא נתינת מעות, והלוקח חייב למוכר מעות? אמר לו רב נחמן, הרי שמואל אמר שלא שנו את הדין הזה אלא בשטר מתנה, אבל בשטר מכר לא קנה עד שיתן לו את דמיה.

ורב המנונא מקשה ומתרץ במוכר ורבה מפני רעתה
אמר רב הונא לרב נחמן, הרי רב המנונא הקשה לשמואל ממה ששנינו בברייתא, בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אף על פי שאין בו שוה פרוטה⁴⁰⁸, שדי מכורה לך שדי קנויה לך הרי זו מכורה ונתונה⁴⁰⁹, הרי ששטר קונה בלא מעות? אמר לו רב נחמן, הרי בגמרא בקדושין מובא שרב המנונא מתרץ שהברייתא מדברת במוכר שדה מפני רעתה, ובודאי גמר ומקנה מיד בשטר, והמעות יהיו מלוה ביד הלוקח עד שיתבע אותו. אבל בשאר קרקעות, לא קנו בשטר עד שיתן מעות כשמואל. ומכאן שאפילו בשטר מכר קנה, ועדיין יש חידוש במה שאמרו בבית המדרש, המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אומרים שהבעל בא לגלות את המעות, והם דברים מעולים⁴¹⁰. ורב אשי אמר, הברייתא לא מדברת בשטר מכר אלא בשטר מתנה. ורגילים לכתוב בשטר מתנה לשון מכר, ליפות את כחו של מקבל המתנה, שאם יערערו עליו הנותן יפצה אותו כדין מוכר⁴¹¹ שלא תהיה לו עליו תרעומת.

407 ואין לומר שגם בכתובת השטר התכוון לגלויי זווי, שאם לא היה כותב לה שטר לא היתה נותנת לו את המעות מפני שאדם אינו מעלה זאת בדעתו. רשב"ם.

408 תימה דמה הרבותא בשלמא בקדושין נקטו כתב לה על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה בתוך שבעה ימים שאינה מקודשת מתורת כסף כיון שאין בו שוה פרוטה מקודשת מתורת שטר. אבל כאן במוכר אפי' יש בו שוה פרוטה אינו קונה מתורת כסף שהרי המוכר נותן את השטר ולא הלוקח ואין קרקע נקנה אגב כסף. תוס'.

409 וכן שנינו בברייתא לענין קידושין כתב לה על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה בתוך מקודשת לי כו'. אמר ר"ת שהוא כר"א שאמר עדי מסירה כרתי שלר"מ כיון שצריך שיתתמו עדים בשטר קידושין, כמו שאמר ר"ב כגון דקדשה בשטר שאין עליו עדים. ור"מ אמר עדי חתימה כרתי א"כ לא מועילה חתימה על דבר שיכול להודיף. ואפי' אם יש עדי מסירה הם לא מועילים לך"מ שצריך שיהא מוכיח מתוכו. וא"ת והרי אמרו בגיטין שלא הכשיר ר"א אלא בגיטין ולא הכשיר אלא לאלתר אבל בשאר סטרות משמע שלא הכשיר אפילו לאלתר. וי"ל שרצו לומר שלא הכשיר רבי אלעזר אלא בגיטין ושכמותם, כמו שדה מכורה לך שכאן, וכן היא דקידושין שלא כתבו אלא לקנות שדה ואת האשה בדומה לגיטין שאינם עשויין מעיקרון לראיה אלא להתגרש, אבל סטרות העומדים לראיה לא. ועי"ל שכאן ובקידושין מדובר בכתב ידו כמו שאמרו הוציא עליו כתב ידו כו' וזה אינו יכול להודיף שהיה ניכר שאין זה כתב ידו. תוס'.

410 מהרש"ל מוחק את מה שבסוגריים (רב ביבי מסיים בה משמיה דרב נחמן).

411 שתהיה אחריות על הנותן כדין מוכר. ורשב"ם כתב שכתב לו בשטר את כל זה, שדי מכורה לך וגם שדי נתונה, וכתב לשון מתנה משום דין דבר מצרא. וקשה שאמרו בהמקבל מתנה דאית בה אחריות יש בה משום דינא דבר מצרא, ועוד קשה לר"ת למה כתב שדי שדי שתי פעמים. ואור"ת וכן ר"י שלא מדובר שככתב את שניהן אלא שכתב מכורה או נתונה. ואמר שאפי' בשכתב מכורה במתנה בקש ליתנה לו, וכתב בלשון מכר כדי לייפות את כחו שמקבל עליו אחריות. ועי"ל שכתב לו שני סטרות באחד לשון מכירה ובאחד לשון נתונה. ואם יצטרך לדינא דבר מצרא יראה של נתנה ולא של מכירה, ואם צריך לאחריות יראה של מכירה. ועי"ל שאפי' שניהן כתובות בשטר אחד יפה כחו במה שכתב בלשון מתנה לענין מה ששנינו בהמוכר את הבית בד"א במוכר אבל בנותן נותן את כולן, וכן הוא בירושלמי קידושין. ועי"ל שיש נפקא מינה במה שכתב בלשון מתנה שאין צריך ליתן דמים, וקשה לטעם זה מדוע צריך לכתוב בשטר, דיו באיקני. תוס'.

לוה מהעבד ושחררו מהאשה וגרשה אין להן עליו ומקשה הגמרא ממה ששנינו, לוח מפני שאינו עושה ע' "עבד לוח לאיש מלוה"

וגרשה⁴¹², וכתב שטר ושיעבד את נכסיו, אין להן עליו כלום. והטעם הוא משום, שאומרים שהבעל לוח ושיעבד לו את נכסיו כדי לגלות את מעותיו שבידו? עונה הגמרא, שם אומרים זאת מפני שאדם לא עושה את עצמו "עבד לוח לאיש מלוה"⁴¹³ ואנן סהדי שאדם לא יהיה ברצונו עבד לוח אם הוא יכול להפטר, ואנו אומרים שבודאי רצה לגלות את מעותיו. אבל במכירה גמר בלבו ומקנה, שהרי אינו נעשה בשטר המכירה עבד לוח לאיש מלוה⁴¹⁴.

המוכ' שדה לאשתו קנתה ואוכל פירות ר"א ור"א רב הונא בר אבין שלח לבית המדרש, וגדוה"ד א' במתנה וכתב מכר ליפות כחה המוכר שדה לאשתו, קנתה ובעל אוכל

פירות⁴¹⁵. ברם⁴¹⁶ רבי אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור אמרו, במתנה בקש ליתנו לה, ולא יאכל פירות. ולמה כתב לה לשון מכר? כדי ליפות את כחה⁴¹⁷. ומקשה הגמרא את אותה הקושיה שהקשו לעיל ממה ששנינו, לוח מן העבד ושחררו מן האשה וגרשה אין להן עליו כלום, משום שאומרים שבא לגלות את מעותיו שבידם? מתרצת הגמרא, ששם אין קונה לפי שאין אדם רוצה להיות עבד לוח לאיש מלוה.

אמר רב, המוכר שדה לאשתו, קנתה והבעל אוכל פירות. ואם נתן לה במתנה, קנתה ואין הבעל אוכל פירות⁴¹⁸, מפני שנותן מתנה נותן בעין יפה. רבי אלעזר

412 תימה מהי הרבנות במה שנקט ושחררו וגרשה, פשוט שאם אין להם עליו כלום בעודו תחתיו גם כשיוצאים אין להם עליו כלום. ויש לומר שהס"ד היא שגמר ומקנה לוח שיקנו לאחר שישתחרר ותתגרש. תוס'.

413 ודוקא נקט לוח אבל מכר לא ומשום אשה נקט לוח אבל עבד אין חילוק בין לוח למכר, שמה שקנה עבד קנה רבו. תוס'.

414 ואפילו קבל עליו אחריות עדיין לא נטרפה מן הלוקח שיהיה עבד לוח לגבי הלוקח. רשב"ם.

415 שלא גרע מנכסים שנפלו לה בירושה.

416 רבינו תם לא גרס ברם ר' אבא אלא גרס ר' אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור כו' כדי ליפות את כחו. ולא גרס את כחה אלא ליפות את כחו. ופירש שהוא יאכל הוא את הפירות. והביא את רב הונא בר אבין כראיה לדבריו. שתימה לומר שהיה שולח שכל גדולי הדור חולקים עליו שאם כן אין ממש בדבריו. ואין מתיישב לר"י גירסתו שא"כ מה צריך לומר במתנה בקש ליתן לה. ונראה לר"י גירסת הספרים ברם ר' אבא וליפות כחה וחולקים עליה וסברו שמוכר לאשתו לא קנתה, דלגלויי זוזי הוא דבעי. וסברו כרב הונא שאמר דל זוזי מהכא ותיקני בשטר. ומה שקונה בשטר אינו אלא מתנה ולא קנתה במעות, ומה שכתב בלשון מכר לא כתב אלא ליפות את כחה. ויש ליישב את ר"ת ולפרש בקש ליתן לה לענין זה שבמתנה נתן את כולם. ועוד יש ליישב שאפילו למאן דאמר קנתה במוכר לאשתו ולא אמר לגלויי זוזי הוא דבעי, לא קנתה אלא משום שבמתנה נתן לה. שהרי אין כאן מכר שלא נתנה לו כלום שהדמים הן שלו בלאו הכי, ואע"פ שאין יכול להוציא ממנה בדין אם תקף ממנה או הוציא בערמה הם שלו וא"כ כשהוציאן דרך מכר הם שלו ואין כאן מכר. ולמ"ד קנתה לא קנתה אלא משום שבמתנה בקש לתת לה וכתב לה בלשון מכר כדי ליפות את כחו לענין שיאכל הפירות כי המכר מבטל את הקנין, שהרי אין כאן מכר. ולענין שדה היא מתנה וקנתה, ולענין פירות הוא מכר ולא קנתה. תוס'.

417 ובמוכר לחבירו אין לומר כן שאינו אהבו כל כך.

418 תימה שבגיטין בהוא שכי"מ שכתב גט אשתו בערב שבת כו' ובא לפני רבא ואמר יקנה לה אותו מקום שבו הגט כו' אמר רב עיליש מה שקנתה אשה קנה בעלה והתבייש. ומהי הקושיה והרי במתנה אין הבעל אוכל פירות א"כ לא קנה בעלה. ואומר רבינו תם שלחית חצרה אין תלוי באכילת פירות שהרי רבא סבר כו"ל שקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, ואפילו אם יש לבעל פירות אינו מפקיע את כח האשה שהגוף שלה והיא מתגרשת כשהגט בחצרה. אלא אינה נקראת חצרה לענין זכיה אלא כשמוכרת ונותנת וקיים. ולכן כשנתן לה הבעל אע"ג שאינו

אמר, בשניהם קנתה ואין הבעל אוכל פירות.

רב חסדא עשה מעשה כרבי אלעזר. ואמרו לו רבן עוקבא ורבן נחמיה בני בתו של רב מר עזוב את הגדולים, רב שקדם לרבי יוחנן רבו של רבי אלעזר⁴¹⁹, ועושה כקטנים! ר' אלעזר שהיה תלמידו של רבי יוחנן!⁴²⁰ אמר להם רב חסדא, אני עשיתי כגדולים, ר' יוחנן שהיה חברו של רב. שכאשר רבין בא מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן, אחד זה ואחד זה קנתה ואין הבעל אוכל פירות.

רבא א' הלכה המוכר שדה לאשתו לא קנתה אמר רבא, להלכה המוכר שדה לאשתו לא והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואינו אוכל קנתה והבעל אוכל פירות, במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. שואלת הגמרא הרי שני הדברים שרבא אמר סותרים זה את זה, לא קנתה משמע לא גוף ולא פירות, מפני שהבעל לקח את המעות כדי לגלות את מעותיו, והבעל אוכל פירות משמע שהאשה קנתה את גוף הקרקע, והבעל לא קבל את המעות על מנת לגלות את המעות? מתרצת הגמרא אם האשה קנתה את הקרקע במעות טמונים, שלא היו ידועים לבעל, האשה לא קנתה את הקרקע מפני שהבעל רצה לגלות את המעות. וכשקנתה במעות שאינם טמונים, שהיו ידועים לבעל, האשה קנתה את גוף הקרקע והבעל אוכל פירות, שהרי הבעל לא היה צריך לגלותם. כמו שאמר רב יהודה, שילמה במעות טמונין, לא קנתה. שילמה במעות שאינן טמונין, קנתה.

אוכל פירות כיון שאם מכרה ונתנה אינו קיים לא נקראת חצרה שלא נתן לה על דעת שתמכור אותה. וראיה ממה ששנינו בתחילת פרק הזורק לגבי זרק לה בחצרה והקשו חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה! ותירצו כגון שכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך. אע"ג שכשכתב לה כך יש לבעל פירות עד שיכתוב לה ובפירותיהן, ובכ"ז נחשב חצרה כיון שאם מכרה ונתנה קיים. אבל אינה ראייה שאע"ג שאינו מזכיר ובפירותיהן רצה לומר זאת כמו שאמרו לעיל לגבי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו. וא"ת אע"ג שאינה יכולה למכור תקנה את הגט כמו שאמרו נתון ליהושע ומקומו מושכר לו ובהמוכר את הספינה מדד ולא משך לא קנה ואם היה פיקח שוכר את מקומו. ואומר ר"ת שקנינו של שוכר גדול יותר שאפי' אם מת בתוך הזמן המקום מושכר ליורשיו עד הזמן. אבל באשה אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות. ובירושלמי לא משמע כפר"ת. ור"י אמר שאפי' אם הזכיה תלויה בפירות הקשו שם מה שקנתה אשה קנה בעלה. שהבעל לא היה נותן לה את מקום הגט אלא משאיל, ודוקא במתנה הוא שקאמר שקנתה ואין הבעל אוכל פירות. ועוד אומר ר"י שמה שאמר כאן במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות הוא דוקא שאינו אוכלם, אבל הפירות הם בנכסי מלוג וילקח בהם קרקע ויאכל הפירות. ולכן הקשו שם מה שקנתה אשה קנה בעלה. תוס'.

419 כמו שאמרו בחולין שכל זמן שרב היה קיים רבי יוחנן ההולח לו לקדם רבינו שבבבל. ועוד שאמר לריש לקיש שכל אותן הימים הוא היה בישיבה ואני בעמידה, ועוד שאמרו בעירובין אמר רב האי דמתחדן מחבריאי טפי משום דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה. תוס'.

420 ואע"ג שרבי אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור חבריהם שאמרו לעיל במתנה בקש ליתן לה כו' סברו כר"א שאין הבעל אוכל פירות הם קטנים לגבי רב שהם היו תלמידי רבי יוחנן. תוס'.

